

Hatékony tanuló megismerés a kompetenciamérés és a mikrocsoportok iskolai osztályban történő megismerése által

Az újonnan megalkotott jogszabályok - 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról alapján a 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről - meghatározzák többek között azokat a kompetenciaterületeket és fejlesztési célokat, amelyek a tanulók személyiség fejlődésükhöz nélkülözhetetlen. Ennek egyik területe a szociális és állampolgári kompetencia. „A kompetencia nem szinonimája a képességnek (skill), hanem képesség (ability) komplex feladatok adott kontextusban történő sikeres megoldására. A fogalom magában foglalja az ismeretek mobilizálását, a kognitív és gyakorlati képességeket, a szociális és magatartási komponenseket és attitűdöket, az érzelmeket és az értékeket egyaránt.”¹

A kompetencia jelentése: „szakértelem, hozzáértés, alkalmasság”² vagyis tudás, képesség és attitűdök megfelelő szintű birtoklása.

A tudományos, pedagógiai, módszertani fejlesztés mérföldköve volt a 2001 őszén elkezdődött Országos kompetenciamérések. A 2007/2008. tanévtől kezdődően a közoktatásról szóló törvényben, majd pedig a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 80. §-ában meghatározottaknak megfelelően a 6., 8. és 10. évfolyamos tanulók gyakorlatilag teljes körében felmérték a szövegértési képességeket és a matematikai eszköztudást.

”Az Országos kompetenciamérés rendszeréért az Oktatási Hivatal – az államigazgatási szervek közül elsőként – 2012-ben elnyerte a Magyar Termék Nagydíjat.”³

A mérés során azt vizsgálják, hogy az addig elsajátított ismereteket milyen mértékben tudják alkalmazni a mindennapi életből vett feladatok megoldásában a diákok.

A tesztfüzeteket javítása központilag történik, az ebből származó adatok szolgáltatják az OH honlapon elérhető fenntartói, intézményi, telephelyi és egyéni jelentések alapját. Néhány éve a tanulók eredményeit az iskolák maguk is elemezhetik a honlapon található szoftver segítségével, amely kiváló eszköz ahhoz, hogy az iskolák objektív képet kapjanak teljesítményükről, megismerjék erősségeiket és gyengeségeiket a vizsgált tudásterületen.

A kutatásban, fejlesztésben résztvevők figyelembe veszik, hogy a készségek, képességek állandósulttá és optimális használhatóságúvá fejlődése többéves folyamat, ezért fontos a

¹ http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/curriculum/iii_1_a_kompetencia_sz_jelentse.html

² u.ott

³ <https://www.kir.hu/okmfit/>

folyamatos, a témákon, a tanéveken, és iskolafokozatokon átívelő fejlesztés. Ennek feltétele, hogy ismerjük az optimális elsajátítás, használhatóság jellemzőit, kritériumait, amelyekhez viszonyítva feltárható a fejlődés folyamata, meg tudható, hogy ehhez képest hol tart a tanuló, az osztály, az iskola, az ország az értékelés időpontjában. Mindezekon felül még az is, hogy mit kell még tenni, mekkora utat kell még bejárni az optimális használhatóság kritériumának eléréséig. Ezt nevezik *diagnosztikus kritériumorientált értékelésnek*.

Tanulói háttérvizsgálat

A mérés megírása előtt vagy azt követően a tanulók kézhez kapnak egy-egy ún. Tanulói kérdőívet, amelyben a tanulók szociokulturális háttéréről szerepelnek kérdések. A válaszokat a tanulók szüleikkel együtt, önkéntesen adják meg.

A pedagógiában többszörösen bizonyított tudományos tény, hogy a tanulók teljesítményére nagy hatással van családjuk szociális, kulturális és gazdasági helyzete, ezért a különböző tanulói összetételű iskolák pedagógiai teljesítményét pusztán a mért teljesítményátlagok nem tükrözik megfelelően. A Tanulói kérdőív feldolgozásának célja, hogy országosan és iskolai szinten egyaránt elemezni lehessen a tanulók szociokulturális háttérének és mért teljesítményének összefüggését.

Az adatokból képzett, a tanulóközösség szociokulturális háttérét megjelenítő családháttér-index segítségével összehasonlíthatóvá válik így az azonos vagy hasonló körülmények között élő diákokat oktató iskolák teljesítménye. Kimutatható például olyan iskolák rendkívül értékes pedagógiai munkája is, amelyek nem a legjobb körülmények között élő, legtehetségesebb tanulókkal foglalkoznak.⁴

A felmérés eredményéről a nemzeti köznevelésről szóló törvény alapján minden intézmény és fenntartó visszajelzést kap, amely segíti az intézményeket abban, hogy objektív képet kapjanak teljesítményükről, megismerjék erősségeiket és gyenge pontjaikat a felmért tudásterületeken. Ha a feldolgozott eredmények alapján az iskola bármely telephelyére és bármely képzési típusára vonatkozóan bármely évfolyamon nem érte el az elvárt képességszintet, kötelezettsége az iskolának az *intézkedési terv kidolgozása*.

A *képességszinteket* az adott tanévben az országos mérési feladatok keretében felmért tanulók teljesítményértékei alapján határozzák meg pedagógiai, méréselméleti és statisztikai számítások alapján, amit a tanév rendjéről szóló miniszteri rendelet - évente, az országos mérések lebonyolítása évének megjelölésével együtt – tartalmaz.

⁴ <https://www.kir.hu/okmfit/>

Az országos kompetenciamérés eredményei nem csupán a köznevelési szereplők (pl. tanárok, iskolaigazgatók, fenntartók, oktatási szakértők, kutatók, döntéshozók) számára fontosak, hanem a szülőknek és a köznevelés iránt érdeklődőknek is információt szolgáltat. Az adatok nyilvánosak és bárki számára hozzáférhetők honlapunkon.

Az eredmények számos szempontból hasznosak. Szülőknek – ha a gyermekük részt vett a felmérésben – megismerhetik teljesítményét az osztály többi tagjához, az iskola más tanulóihoz és az ország összes diákjához viszonyítva. Az ún. „Tanulói jelentés” bemutatja, hogyan fejlődött az adott diák az előző (két évvel ezelőtti) méréshez képest. A „Telephelyi jelentésből” magáról az iskoláról lehet képet kapni. A teljesítményadatok mellett megismerhető az iskolai fejlesztő munka hatása, és még sok más fontos tény, adat. Mindezt összehasonlítva az ország többi – hasonló, vagy épp különböző – iskolájával, egyszerűbb vagy részletesebb formában.

A mérés eredményei az iskolaválasztásban is hasznos segítséget nyújthatnak, mivel az oldalon elérhető keresők segítségével a szülők földrajzi szempontok, vagy akár a kompetenciamérés során elért eredmények szerint böngészhetnek az iskolák között, kiválasztva a gyermekük számára legalkalmasabb intézményeket.

Ezek az információk olyan hiteles adatokat tartalmaznak, amelyekre érvényes vélemények építhetők, illetve amelyekkel ellenőrizhető az egyes kijelentések megalapozottsága.

Az Országos kompetenciamérés mind a mérés és az adatelemzés módszertanában, mind pedig az eredmények bemutatásában egyaránt a legkorszerűbb pedagógiai mérésmetodikai, statisztikai eszközöket használja. A résztvevők számára, a mérés szakmai színvonalában és szolgáltatásainak sokrétűségében kiemelkedő a nemzetközi mezőnyben is.⁵

Az intézkedési terv elkészítésének fontos eleme a helyzetelemzés, a problémák, hiányosságok, és ezek okainak feltárása. A csoportprofil elkészítésére a többszempontú szociometria kiváló lehetőséget ad. A tanuló tanulmányi eredménye, a kompetenciamérés eredménye, az iskolai csoportban elfoglalt helye, és a háttérvizsgálati kérdőív együttes összevetése megadja a tanuló személyiségének együttes képét, visszatérő felmérése pedig fejlődésének irányát. A pedagógus elemezheti, hogy az osztályon belül hogyan alakulnak a társas kapcsolatok, milyen csoporthatások játszódnak le és mi befolyásolja azokat, hogyan

⁵ http://www.oktatas.hu/kozneveles/meresek/aktualis_informaciok/magyar_termek_nagydi

hatnak a tanulmányi eredményre? Választ kaphat arra is, hogy a jó tanulók a magasabb státuszú szülők gyermekei-e, a gyengék között felülreprezentáltak-e az alacsony státuszú szülők gyermekei?

A kompetenciamérés eredményei jól használhatók a tanulói portfólió elkészítéséhez, valamint a differenciálás szükségességének feltérképezéséhez is.

A differenciált – egyéni és csoportos – eljárások pedig biztosítják az egyes területeken alulteljesítő tanulók felzárkóztatását, a lemaradás egyéni okainak felderítésén alapuló csökkentését, megszüntetését, a kiemelkedő képességűek számára pedig a tehetséggondozás lehetőségét.

A hozzáadott érték növelésében kiemelkedő szerepe van a szociális kompetencia fejlesztésének, amely a másokkal való kapcsolatépítés, a csoportmunkában való együttműködés, a konfliktuskezelés és megoldás mikéntjét foglalja magába.

Az állampolgárságra, demokráciára nevelés tekintetében fontos, hogy a tanuló el tudja magát helyezni adott közösségben, felismeri a valódi és lehetséges szerepeit egy adott kapcsolati hálózatban, képes a kooperációra, megérti a szabályok fontosságát. Képes egyszerű közösségi szabályok követésére, bekapcsolódik közös tevékenységekbe és követi a közösségi hagyományokat.⁶

A kompetenciamérés eredményének növelése a pedagógus kompetenciák fejlesztésével, a színvonalas taneszközök, és a szociális biztonság meglétének együttesével érhető el.

Ehhez szükség van a pedagógus képzés és ingyenes továbbképzés színvonalának növelésére.

A szaktanácsadó iránymutatásával a pedagógus fejlesztési terv elkészítésével megtörténik annak számbavétele, hogy milyen lépéseket kíván tenni a pedagógus a mérés eredményességének növelése érdekében..

⁶ http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200051.EMM